

Natalia Matiaszczyk¹
.....

Pomoc rozwojowa Unii Europejskiej dla Korei Północnej

Lata dziewięćdziesiąte XX w. to okres klęski głodu w Korei Północnej (KRL-D), którą spowodowały katastrofalne powodzie w połączeniu z niewydajnym rolnictwem. Od 1995 r., kiedy to władze północnokoreańskie wystąpiły z apelem o wsparcie, społeczność międzynarodowa aktywnie zaangażowała się w organizację pomocy humanitarnej i rozwojowej dla KRL-D². Nie inaczej było w przypadku Unii Europejskiej, która po raz pierwszy wsparła Koreę Północną w 1995 r. poprzez wysłanie żywności³. UE otworzyła także w tym czasie swój rynek na produkty pochodzące z KRL-D i szybko stała się trzecim co do wielkości partnerem handlowym Korei Północnej⁴. Jednakże agresywne zachowania Pjongjangu – rozwój programu nuklearnego, zbrojenia, łamanie traktatów międzynarodowych – zmusiły UE do ewolucji własnej polityki wobec KRL-D, w tym także i charakteru pomocy.

Obecne wsparcie UE dla Korei Północnej ukierunkowane jest głównie na sektor rolny oraz zwalczanie ubóstwa i jest finansowane w ramach Programu Tematycznego Bezpieczeństwa Żywnościowego Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju (Development Cooperation

-
- 1 Natalia Matiaszczyk – doktorantka, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Uniwersytet Łódzki, ul. Składowa 43, 90-127 Łódź, e-mail: natalia.matiaszczyk@edu.uni.lodz.pl
 - 2 S. Jang, J. Suh, *Development and security in international aid to North Korea: Commonalities and differences among the European Union, the United States and South Korea*, „The Pacific Review” 2017, t. 30, nr 5, s. 729.
 - 3 Komisja Europejska, *North Korea (DPRK)*, 2020, https://ec.europa.eu/echo/where/asia-and-pacific/north-korea_en (dostęp: 10.06.2021).
 - 4 M. Dehshiri, H. Shahmoradi, *The EU's role in Korean Peninsula stability: Secondary but important*, „Global Asia” 2019, t. 14, nr 4, s. 77.

Instrument, DCI)⁵. Stąd też mogą pojawić się wątpliwości, czy nie jest to bardziej pomoc humanitarna niż rozwojowa. Przyjmuje się jednak, że pomoc humanitarna ma charakter doraźny i jest odpowiedzią na kryzysy humanitarne. Ma ona na celu ratowanie życia, łagodzenie bezpośredniego cierpienia oraz ochronę godności ludzkiej podczas kryzysu i po jego zakończeniu⁶. Z kolei pomoc rozwojowa ma na celu m.in. łagodzenie ubóstwa oraz promowanie rozwoju gospodarczego i dobrobytu państw rozwijających się w perspektywie długoterminowej⁷. Co więcej, w czerwcu 2017 r. przyjęto nowy Europejski Konsensus w Sprawie Rozwoju, który stanowi wspólną odpowiedź UE i jej państw członkowskich na Cele zrównoważonego rozwoju ONZ (Agenda 2030) w relacjach zewnętrznych⁸. Polityka rozwojowa UE zgodnie ze stroną Parlamentu Europejskiego „stanowi trzon polityki zewnętrznej Unii Europejskiej. Ma ona na celu eliminowanie ubóstwa, wspieranie zrównoważonego rozwoju, obronę praw człowieka i demokracji, wspieranie równości płci oraz rozwiązywanie problemów dotyczących ochrony środowiska i klimatu”⁹.

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie pomocy rozwojowej UE dla Korei Północnej. Odpowiada on na następujące pytania badawcze: jaka była ewolucja relacji pomiędzy UE a Koreą Północną? Jak wygląda pomoc rozwojowa UE dla Korei Północnej? Na ile pomoc UE dla Korei Północnej jest zbieżna z Celami zrównoważonego rozwoju oraz założeniami polityki rozwojowej UE?

Rozdział, poza wstępem i zakończeniem, składa się z czterech podrozdziałów. Pierwszy z nich ma przedstawić zarys historyczny relacji pomiędzy UE a Koreą Północną. Drugi z kolei skupia się na pomocy rozwojowej UE dla KRL-D i stosunkach z Pjongjangiem. Prezentuje także

5 Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *DPRK and the EU*, 26.06.2016, https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/north-korea/4186/dprk-and-eu_en (dostęp: 10.06.2021).

6 Good Humanitarian Donorship, *23 Principles and good practice of humanitarian donorship*, 2003, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/EN-23-Principles-and-Good-Practice-of-Humanitarian-Donorship.pdf> (dostęp: 10.06.2021).

7 OECD, *Official development assistance – Definition and coverage*, 2017, <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm> (dostęp: 10.06.2021).

8 Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, *Polska pomoc. Unia Europejska*, 2021, <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/unia-europejska> (dostęp: 10.06.2021).

9 Parlament Europejski, *Ogólny przegląd polityki rozwojowej*, grudzień 2020 r., <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/163/ogolny-przeglad-polityki-rozwojowej> (dostęp: 10.06.2021).

przykłady projektów unijnych przeznaczonych dla Korei Północnej. Zostały one wybrane spośród tych o najwyższym wydatkowaniu, jednocześnie są zróżnicowane i ukazują, na co UE kładzie nacisk, jeśli chodzi o pomoc rozwojową dla KRL-D. Trzecia część przedstawia pomoc rozwojową dla Korei Północnej ze strony członków UE. Ostatnia z kolei porównuje unijną pomoc na tle innych donatorów.

Do napisania tego tekstu i analizy omawianego zagadnienia wykorzystano monografie i anglojęzyczne artykuły naukowe. Poza pracami *stricto* naukowymi posiłkowano się również raportami publikowanymi przez różne ośrodki analityczne. Niezbędne były także oficjalne informacje i sprawozdania unijnych instytucji oraz dane OECD.

Zarys historyczny relacji UE z Koreą Północną

Jak wspomniano we wstępie, pomoc UE dla Korei Północnej rozpoczęła się w 1995 r. W tym samym czasie utworzono Organizację Rozwoju Energetycznego Półwyspu Koreańskiego (KEDO)¹⁰. Unia Europejska dostrzegła możliwości zwiększenia swoich wpływów na sytuację na Półwyspie Koreańskim. UE dołączyła do KEDO w 1997 r. i szybko stała się jednym z najważniejszych podmiotów tej inicjatywy, przeznaczając przy tym łącznie ponad 100 mln USD na rozwój północnokoreańskiego sektora energetycznego¹¹.

Na początku maja 2001 r. Przewodniczący Rady Europejskiej i premier Szwecji Göran Persson¹² wraz z Wysokim przedstawicielem Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa Javierem Solaną oraz komisarzem ds. stosunków zewnętrznych Chrisem Pattenem odbyli oficjalną podróż do Pjongjangu¹³. Dwa tygodnie później UE nawiązała oficjalne stosunki

10 Organizacja ta powstała w wyniku amerykańsko-północnokoreańskiego Porozumienia Ramowego z 1994 r., na mocy którego KRL-D zobowiązała się zamrozić swoje instalacje jądrowe, a w zamian za to USA stworzyły KEDO w celu sfinansowania dostaw do Korei Północnej dwóch reaktorów atomowych po 1000 MW.

11 M. Reiterer, *The EU's engagement in the Asia-Pacific region*, [w:] L. Restelli (red.), *The European Union and Myanmar. Interaction via ASEAN*, Routledge, London 2019, s. 10.

12 Do 2009 r. funkcję Przewodniczącego Rady Europejskiej pełnił szef państwa lub rządu państwa członkowskiego sprawującego w danym momencie przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej.

13 S. Ko, *Vanguard of European politics. The role of member states in the EU's foreign policy toward North Korea*, „Journal of International and Area Studies” 2008, t. 15, nr 1, s. 51.

dypłomatyczne z Koreą Północną, choć jednocześnie nie utworzyła własnej placówki w Pjongjangu¹⁴. Na podobny krok w ciągu kolejnych lat zdecydowała się większość państw członkowskich UE, które wcześniej nie utrzymywały żadnych stosunków z KRL-D.

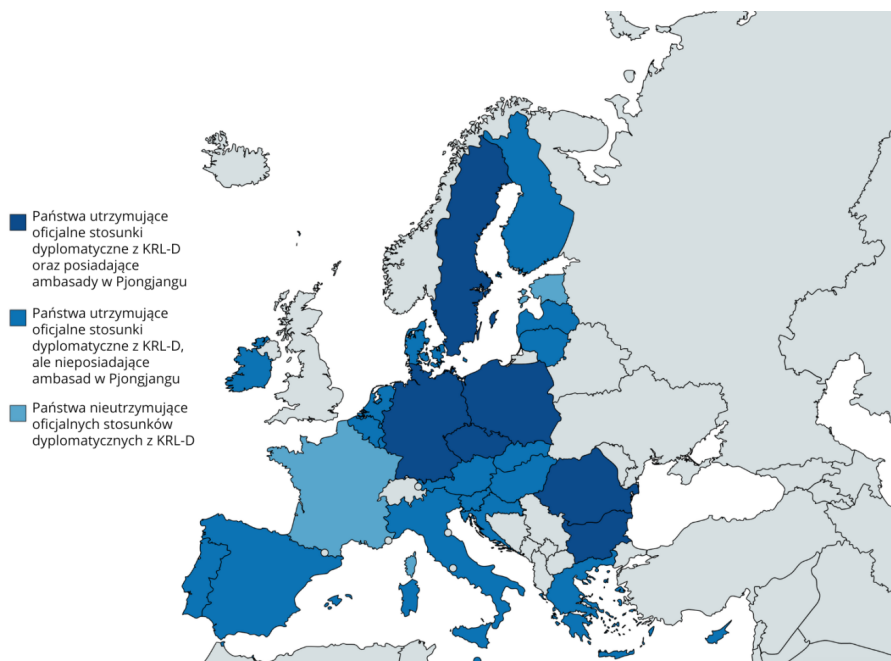
Obecnie spośród 27 członków jedynie dwóch nie utrzymuje oficjalnych relacji z Pjongjaniem, tj. Francja i Estonia. Choć w 2009 r. Francuzi otworzyli w stolicy KRL-D biuro współpracy humanitarnej i kulturalnej, to wciąż regularnie odmawiają nawiązania oficjalnych stosunków dyplomatycznych, jako główny powód podając łamanie praw człowieka w Korei Północnej oraz proliferację broni atomowej¹⁵. Podobne stanowisko prezentuje Estonia. Nieprzejednana i twarda postawa Francji wpływała także na wypracowywaną przez lata politykę UE wobec Korei Północnej. Przykładem mogą być naciski wywierane przez Francuzów w celu nakładania sankcji na reżim północnokoreański¹⁶. Jedynie sześciu członków UE posiada swoje placówki dyplomatyczne w Pjongjangu¹⁷, są to: Polska, Szwecja (oba państwa są również członkami Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych), Czechy, Niemcy, Rumunia oraz Bułgaria. Pozostałe państwa są reprezentowane w Korei Północnej za pośrednictwem własnych ambasad w Seulu albo Pekinie.

14 A. Berkofsky, *EU Relations with China, Japan and North Korea – Trends, Issues and Implications for the EU Role in Asian Security*, ISPSW Institute for Strategic, Political, Security and Economic Consultancy, Berlin 2010, s. 16–17.

15 F. Ojardias, *Why France Still Refuses to Establish Diplomatic Relations with North Korea*, GIS Asie, 2018, <http://www.gis-reseau-asie.org/index.php/en/why-france-still-refuses-establish-diplomatic-relations-north-korea> (dostęp: 10.06.2021).

16 M. Rose, J. Irish, *France calls on EU to adopt new sanctions against North Korea*, Reuters, 23.04.2016, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missile-france/france-calls-on-eu-to-adopt-new-sanctions-against-north-korea-idUSKCN0XK0OE> (dostęp: 10.06.2021).

17 Stan sprzed pandemii SARS-CoV-2, w wyniku której zagraniczne misje dyplomatyczne zostały zmuszone do opuszczenia Korei Północnej. Na dzień 15 stycznia 2023 r. żadne z państw członkowskich UE nie powróciło do Pjongjangu.

Mapa 1. Formalny status relacji państw członkowskich UE z Koreą Północną

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Ministerstw Spraw Zagranicznych państw członkowskich UE.

W 2001 r. Komisja Europejska przygotowała dokument strategiczny (Country Strategy Paper) dla Korei Północnej, który zakładał rozszerzenie współpracy oraz projekty długoterminowe¹⁸. Dotykały one wielu aspektów – począwszy od zrównoważonego zarządzania i wykorzystania zasobów naturalnych, przez rozwój infrastruktury drogowej po zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, modernizację rolnictwa północnokoreańskiego i bezpieczeństwo żywności¹⁹. Wstępna wartość tej pomocy miała wynieść 35 mln EUR²⁰. Jednakże już rok później, w 2002 r. władze północnokoreańskie ogłosiły powrót do własnego programu nuklearnego. To doprowadziło do zmiany podejścia UE wobec Korei Północnej z dość otwartej polityki na

18 I. Alexandrova, *The European Union's policy toward North Korea: Abandoning engagement*, „International Journal of Korean Unification Studies” 2019, t. 28, nr 1, s. 34.

19 Komisja Europejska, *The EC – Democratic People's Republic of Korea (DPRK) Country Strategy Paper 2001–2004*, 2001, s. 20, https://eeas.europa.eu/archives/docs/korea_north/docs/01_04_en.pdf (dostęp: 10.06.2021).

20 H. Schmidt, *EU Assistance to the DPRK from 1995 to 2005*, Peace Research Institute Frankfurt, Frankfurt 2006, s. 4.

politykę „krytycznego zaangażowania”. Jej celem jest wspieranie trwałego zmniejszania napięć na Półwyspie Koreańskim i w regionie Azji Wschodniej, utrzymanie międzynarodowego reżimu nieprolifracji broni atomowej oraz poprawa sytuacji praw człowieka w KRL-D²¹.

Pomoc rozwojowa Unii Europejskiej dla KRL-D

UE stara się łączyć swoją pomoc rozwojową z naciskami i prośbami skierowanymi wobec władz północnokoreańskich o poszanowanie praw człowieka²². Różnego rodzaju wsparcie UE jest jednym z filarów jej polityki wobec Korei Północnej. Równocześnie UE nie tylko implementuje coraz to nowsze sankcje nakładane na KRL-D przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, ale także nakłada własne²³. Takie dwutorowe podejście wymaga mądrego balansowania i dobierania odpowiednich działań. Zbyt duża presja przy jednoczesnym braku zaangażowania gospodarczego i finansowego zmniejszyłaby wszelkie możliwości posiadania przez UE wpływu na władze w Pjongjangu. Z kolei brak wywierania wystarczającego nacisku może się wiązać z zarzutami ze strony społeczności międzynarodowej, a także i części państw członkowskich, że UE jest gotowa współpracować z reżimami, które łamią prawa człowieka.

W pierwszych latach XXI w. unijna pomoc rozwojowa dla Korei Północnej obejmowała kwestie żywnościowe, rolnictwa, pomocy materialnej oraz rozwoju sektora energetycznego²⁴. To właśnie z energetyką wiązały się wysokie wartości unijnej pomocy dla KRL-D w latach 2001 i 2002, które jednak ze względu na działania władz północnokoreańskich związane z rozwojem programu nuklearnego zostały w kolejnych okresach zredukowane.

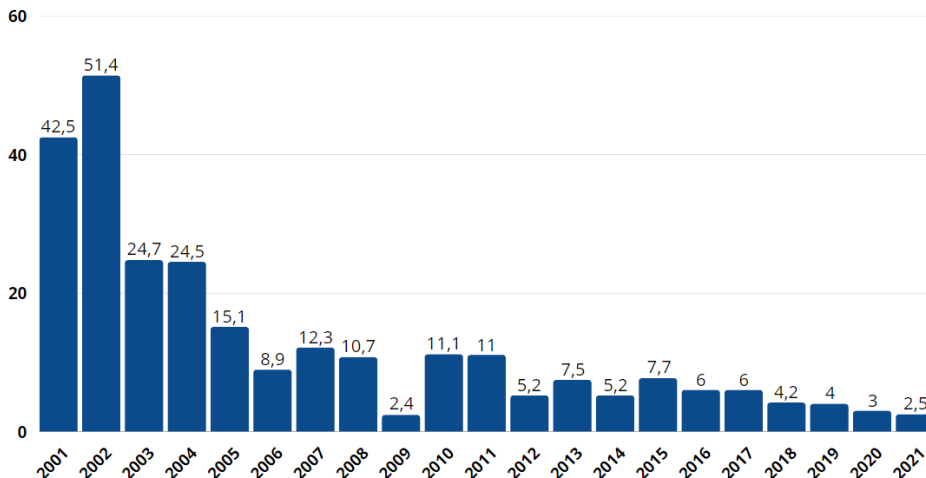
21 Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *DPRK and the EU...*

22 A. Berkofsky, *EU's Policy towards the DPRK – Engagement or Standstill?*, European Institute for Asian Studies, Bruksela 2003, s. 17.

23 R. Pardo, *The EU and North Korea: Stopping bombs, encouraging shops*, The Elcano Royal Institute, 26.01.2014, <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-eu-and-north-korea-stopping-bombs-encouraging-shops/> (dostęp: 10.06.2021).

24 OECD, *Creditor Reporting System (CRS)*, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?dataset-code=CRS1#> (dostęp: 10.06.2021).

Wykres 1. Wartość pomocy rozwojowej UE dla Korei Północnej w latach 2001–2020 (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych Komisji Europejskiej i danych EU Aid Explorer.

Unia Europejska współpracuje z organizacjami pozarządowymi, które są niejako jej kanałami przekazującymi pomoc rozwojową dla Korei Północnej. Dzieje się tak z dwóch powodów. Po pierwsze, międzynarodowe sankcje nałożone na Koreę Północną wpłynęły na zdolność UE do zarządzania trwającymi projektami. I po drugie, gdy UE w 2007 r. poparła rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ, potępiając łamanie praw człowieka w KRL-D, Pjongjang zażądał przerwania wszystkich unijnych projektów²⁵. Wśród zaangażowanych organizacji pozarządowych można wymienić: Première Urgence (Francja), Save the Children (Wielka Brytania), Concern Worldwide (Irlandia), Deutsche Welthungerhilfe (Niemcy), Triangle Génération Humanitaire (Francja) oraz Handicap International (Francja). Włączyły się one m.in. w szkolenia dla ekspertów północnokoreańskich w zakresie wsparcia instytucjonalnego, pomoc techniczną w dziedzinie energetyki, rozwoju obszarów wiejskich i ponownego zalesiania oraz zarządzania wodą i infrastrukturą sanitarną²⁶.

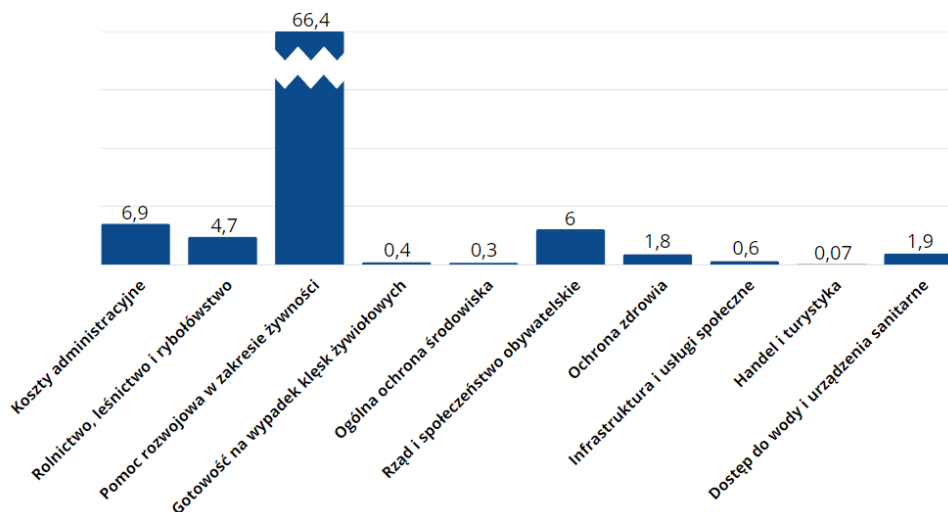
Pomoc rozwojowa dotycząca żywności dominuje, jeśli chodzi o pomoc UE dla KRL-D. Na drugim miejscu pod względem wartości znalazły się koszty administracyjne, a na trzecim wspieranie rządu i społeczeństwa

25 I. Alexandrova, *The European Union's policy toward North Korea...*, s. 44–45.

26 S. Jang, J. Suh, *Development and security...*, s. 736.

obywatelskiego. W latach 2007–2021 niecałe pięć mln EUR UE wykorzystała na pomoc pod kątem rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa²⁷.

Wykres 2. Wartość pomocy UE dla KRL-D w latach 2007–2021 według sektorów (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych Komisji Europejskiej i danych EU Aid Explorer.

Jak wspomniano we wstępie, pomoc rozwojowa UE dla Korei Północnej finansowana jest głównie w ramach Programu Tematycznego Bezpieczeństwa Żywnościowego Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju (DCI). Składają się na niego bezpośrednia pomoc oraz inicjatywy badawczo-rozwojowe w dziedzinie rolnictwa, które związane są z bezpieczeństwem żywnościowym, żywieniem oraz ograniczaniem ubóstwa, a także promują one zrównoważone rolnictwo. Oznacza to, że inicjatywy te realizują głównie założenia 2 Celu zrównoważonego rozwoju ONZ „Zero głodu”. Jednakże z uwagi na ich złożoność mieszczą się one także w ramach następujących Celów zrównoważonego rozwoju: Cel 1: „Koniec z ubóstwem” – poprzez realizację zadania²⁸ dotyczącego zmniejszenia liczby osób cierpiących z powodu ubóstwa; Cel 8: „Wzrost gospodarczy i godna praca”

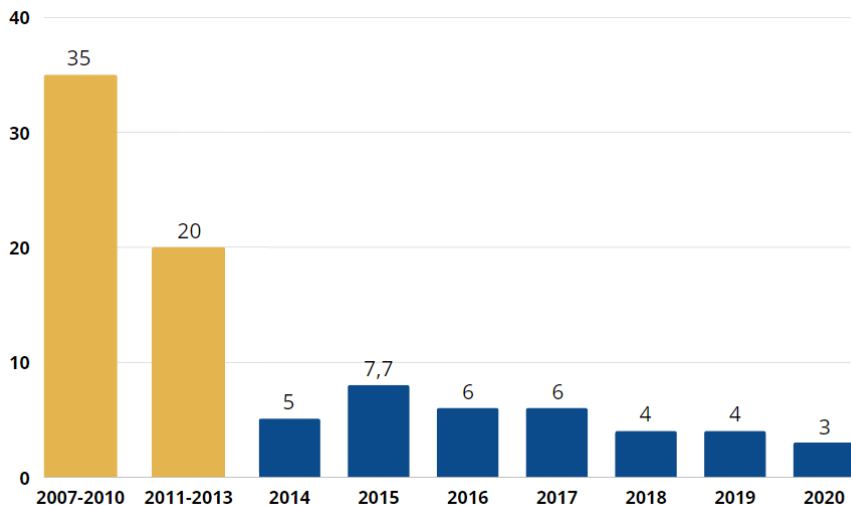
²⁷ Komisja Europejska, *EU Aid Explorer*, https://euaidexplorer.ec.europa.eu/content/explore/recipients_en (dostęp: 12.11.2022).

²⁸ Każdy Cel zrównoważonego rozwoju ONZ posiada szczegółowe zadania. Łącznie jest ich 169 i mają zostać osiągnięte przez świat do 2030 r.

– dzięki wypełnianiu m.in. zadań dotyczących wyższego poziomu wydajności gospodarczej oraz promocji polityk rozwojowych wspierających działalność produkcyjną; Cel 12: „Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja” – poprzez spełnianie zadania szczegółowego 12a, czyli wsparcia dla państw rozwijających się we wzmacnianiu ich zdolności naukowych i technologicznych, dążących do utworzenia bardziej zrównoważonych wzorców konsumpcyjnych i produkcyjnych; Cel 13: „Działania w dziedzinie klimatu” – dzięki realizacji wzmacniania zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne (zadanie 13.1); Cel 15: „Życie na lądzie” – m.in. poprzez wypełnianie zadań dotyczących ochrony i odtwarzania ekosystemów oraz wdrażania zrównoważonego zarządzania²⁹.

W latach 2007–2010 UE w ramach Programu Tematycznego Bezpieczeństwa Żywnościowego wsparła Koreę Północną łączną kwotą 35 mln EUR. W latach 2011–2013 suma ta wyniosła 20 mln EUR³⁰. Daje to średnio odpowiednio 8,75 mln EUR rocznie w pierwszym okresie i 6,67 mln EUR rocznie w drugim okresie.

Wykres 3. Wartość pomocy rozwojowej UE dla KRL-D w ramach Programu Tematycznego Bezpieczeństwa Żywnościowego (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych Komisji Europejskiej.

29 Unia Europejska, *Food and Nutrition Security and Sustainable Agriculture*, 2018, <https://europa.eu/capacity4dev/results-and-indicators/food-and-nutrition-security-and-sustainable-agriculture> (dostęp: 10.06.2021).

30 S. Jang, J. Suh, *Development and security...*, s. 740.

W latach 2014–2019 łączna wartość pomocy rozwojowej UE dla Korei Północnej wyniosła ponad 33 mln EUR. W 2014 r. było to 5,07 mln EUR³¹. W 2015 r. wartość dotacji osiągnęła osiem mln EUR, z czego siedem mln przeznaczono na wsparcie budżetowe i bezpieczeństwo żywnościowe, a jeden mln na infrastrukturę społeczną³². Jednocześnie warto wspomnieć tutaj, że od 2015 r. ze względu na północnokoreańskie testy rakietowe i atomowe, UE zawiesiła wszelkie rozmowy z KRL-D, które jak dotąd nie zostały wznowione³³. W latach 2016–2017 pomoc rozwojowa UE dla KRL-D wynosiła rocznie sześć mln EUR³⁴.

W sprawozdaniach rocznych Komisji Europejskiej z lat 2018 i 2019, w przeciwieństwie do raportów z lat poprzednich, zawarte są szczegółowe informacje na temat pomocy rozwojowej UE dla Korei Północnej. W 2018 r. wsparcie wyniosło cztery mln EUR. Dzięki pomocy UE osiągnięto następujące rezultaty: na powierzchni 160 ha obszarów rolniczych i pasterskich wprowadzono praktyki zrównoważonego zarządzania (Cel 2 i 15); 5,2 tys. osób uzyskało dostęp do ulepszanego źródła wody pitnej i/lub urządzeń sanitarnych (Cel 6³⁵); zaszczepiono ponad 330 tys. dzieci w pierwszym roku życia (Cel 3³⁶); 2,9 tys. ha ekosystemów lądowych i słodkowodnych objęto zrównoważonym zarządzaniem (Cel 2 i 15)³⁷.

W 2019 r. pomimo identycznej wartości pomocy rozwojowej (cztery mln EUR) osiągnięto gorsze rezultaty. Podobnie jak w roku poprzednim na powierzchni 160 ha obszarów rolniczych i pasterskich przy wsparciu UE

31 Komisja Europejska, *Sprawozdanie roczne na temat polityki rozwoju i pomocy zewnętrznej Unii Europejskiej oraz wdrażania tych polityk w 2014 roku*, Bruksela 2015, s. 37.

32 Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2015. The Staff Working Document*, Bruksela 2016, s. 101.

33 M. Dehshiri, H. Shahmoradi, *The EU's role...*, s. 77.

34 Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2016. The Staff Working Document*, Bruksela 2017, s. 274; Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2017. The Staff Working Document*, Bruksela 2018, s. 394.

35 Cel 6: Czysta woda i warunki sanitarne – to m.in. zadania polegające na poprawie jakości wody i zwiększony do niej dostęp, zapewnienie dostępu do odpowiednich i godziwych warunków sanitarnych.

36 Cel 3: Dobre zdrowie i jakość życia – to m.in. zapewnienie dostępu do szczepionek oraz eliminacja epidemii.

37 Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2018. The Staff Working Document*, Bruksela 2019, s. 243–244, 250, 267, 328, 346.

wprowadzono praktyki zrównoważonego zarządzania, a także zaszczepiono ponad 336 tys. dzieci w pierwszym roku życia³⁸. W 2020 r. również zaszczepiono ponad 336 tys. dzieci, brakuje jednak informacji, czy udało się zrealizować więcej działań³⁹. Wpływ na to miała pandemia Covid-19. Choć w 2020 r. Korea Północna oficjalnie nie ogłosiła ani jednego przypadku zakażenia koronawirusem⁴⁰, to zamknięcie granic oraz wprowadzone obostrzenia ograniczyły realizowane działania w ramach pomocy rozwojowej.

W 2021 r. wartość unijnej pomocy dla KRL-D wyniosła 2,5 mln EUR. Dzięki temu niemal 1,5 tys. osób otrzymało pomoc żywnościową, trzy tys. osób przy wsparciu UE uzyskało dostęp do ulepszonego źródła wody pitnej i/lub urządzeń sanitarnych, a do około 1,5 tys. drobnych rolników północnokoreańskich dotarły dotacje na zwiększenie ich zrównoważonej produkcji, dostępu do rynków i/lub bezpieczeństwa gruntów. Dodatkowo na 40 ha obszarów rolniczych i pasterskich wprowadzono praktyki zrównoważonego zarządzania⁴¹.

Patrząc na ogólne rezultaty pomocy rozwojowej UE, te osiągnięte w Korei Północnej stanowią jedynie jej niewielki odsetek. Jako przykłady można tu podać wprowadzanie zrównoważonego zarządzania obszarów rolniczych i pasterskich – w Korei Północnej zarówno w roku 2018, jak i w 2019 udało się to zrealizować jedynie na 160 ha, ogólne zaś wartości wyniosły odpowiednio 476 tys. ha i 2,3 mln ha. Jednakże z uwagi na trudną sytuację Korei Północnej każda pomoc może okazać się cenna. Co więcej, wsparcie rozwojowe UE dla KRL-D, ukierunkowane na bezpieczeństwo żywnościowe, zwalczanie ubóstwa i promocję zrównoważonego rolnictwa, realizuje także założenia, jakie ONZ wyznaczył wobec Korei Północnej w zakresie zrównoważonego rozwoju. Opracowane i podpisane w 2017 r. przez przedstawicieli ONZ i KRL-D Strategiczne Ramy Współpracy Między Narodami Zjednoczonymi a Rządem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej na lata 2017–2021 szczególny nacisk kładły właśnie na zwalczanie głodu, bezpieczeństwo żywnościowe

38 Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2019. The Staff Working Document*, Bruksela 2020, s. 224–225, 288.

39 Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's External Action Instruments in 2020. The Staff Working Document*, Bruksela 2021, s. 179.

40 Zrobiła to dopiero w maju 2022 r.

41 Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's External Action Instruments in 2021. The Staff Working Document*, Bruksela 2022, s. 224, 226, 228, 233.

i zrównoważone rolnictwo, które w dokumencie nazwano zbiorczo Priorytetem Strategicznym nr 1⁴².

Jednym z wielu projektów mieszczących się w ramach pomocy rozwojowej UE dla Korei Północnej jest Poprawa Bezpieczeństwa Żywnościowego w KRL-D. Program ten rozpoczął się w 2014 r. i przeznaczono na niego łącznie 13 mln EUR. Według stanu na grudzień 2020 r. wydano prawie 87% tej kwoty, wykorzystując 11,28 mln EUR. Do głównych założeń projektu należą: poprawa stanu odżywienia dzieci w czterech zachodnich prowincjach Korei Północnej oraz regionie Strefy Przemysłowej Sapo (prowincja Hamgyong Południowy) poprzez m.in. wzrost produkcji roślin strączkowych i zintegrowanie niskonakładowej produkcji zwierzęcej oraz roślinnej w zrównoważonym zarządzaniu gospodarstwami; poprawa bezpieczeństwa żywnościowego poprzez przekazywanie wiedzy i promocję zrównoważonego, ekologicznego rolnictwa oraz edukację żywieniową. W realizację tych koncepcji zaangażowane są m.in. międzynarodowa federacja IFOAM, Triangle Génération Humanitaire, Save the Children czy Première Urgence Internationale⁴³. Z racji tego, że projekt nie został zakończony, brakuje informacji o jego ostatecznych rezultatach. Komisja Europejska uwzględniła w tym programie także otwarcie Biura Bezpieczeństwa Żywności w Korei Północnej, jednakże z uwagi na to, iż relacje pomiędzy UE a KRL-D są *de facto* zamrożone, niezbędne okazało się znalezienie pośrednika. Wybór w 2019 r. padł na Agriconsulting Europe S.A. (AESA) – firmę międzynarodową z siedzibą w Brukseli oferującą konsulting w zakresie rozwoju. Kontrakt z AESA ma trwać trzy lata. Firma prowadzi Biuro Bezpieczeństwa Żywności w Pjongjangu, ale jego zespół regularnie odwiedza również tereny wiejskie, na których realizowane są projekty z dotacji UE⁴⁴.

Projekt „Dostawa urządzeń i maszyn rolniczych” to program, który rozpoczął się w 2009 r. Jednakże pierwsze aktywności podjęto dopiero na przełomie 2012 i 2013 r., a realizowany był do 2016 r. Z przeznaczonych funduszy o wartości 2,5 mln EUR wykorzystano ostatecznie 97%

42 ONZ, *The Strategic Framework for Cooperation between the United Nations and the Government of the Democratic People's Republic of Korea 2017–2021*, Pjongjang 2017, United Nations DPRK Office of the Resident Coordinator, s. 16–17. Choć okres 2017–2021 już minął, stanem na 31 sierpnia 2023 r. nie opracowano na razie nowego planu ONZ dla KRL-D.

43 Komisja Europejska, *EU Aid Explorer*...

44 Agriconsulting Europe S.A., *Food Security Office in the Democratic People's Republic of Korea*, 2019, <http://www.aesagroup.eu/en/news/food-security-office-democratic-peoples-republic-korea> (dostęp: 10.06.2021).

środków. Za pośrednictwem kilku organizacji włoskich do Korei Północnej dostarczono maszyny oraz urządzenia rolnicze i rolno-leśne, w tym m.in. ciągniki, a także elementy do konstrukcji szklarni. Ważnym elementem projektu było wsparcie w zakresie ochrony ziemi rolnej przed jałowieniem i pustosynnieniem – na ten cel przeznaczono 30% środków (796 tys. EUR)⁴⁵.

Na projekt „Środki specjalne wspierające KRL-D” przeznaczono 2,91 mln EUR, a trwał on między 2010 a 2013 r. Szczególny nacisk położono na wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia na obszarach wiejskich. W celu zapewnienia ich mieszkańcom lepszych warunków sanitarnych przekazano urządzenia do odprowadzania i oczyszczania ścieków dla wsi północnokoreańskich oraz miasta Munchon. Udzielono również wsparcia trzem szpitalom powiatowym, w tym placówkom, które posiadały oddziały rehabilitacyjne. Pomoc udzielana była za pośrednictwem trzech organizacji: Save the Children, Handicap International i Première Urgence Internationale⁴⁶.

Kolejny projekt to „Zwiększenie wkładu organizacji społeczeństwa obywatelskiego w procesy zarządzania i rozwoju w kraju”. Rozpoczęty został w 2017 r. Jak dotąd przeznaczono na niego łącznie prawie 1,7 mln EUR. Jego celem jest pomoc dla Koreańskiej Federacji Opieki nad Osobami Starszymi (Korean Federation for Care of the Aged, KFCA) zarówno w formie mentoringu i szkolenia, jak i w zakresie wsparcia przy opracowaniu jej strategii na lata 2020–2025. W KRL-D osoby starsze należą do najbardziej narażonych grup społecznych, stąd też poprzez współpracę dwóch francuskich organizacji – Triangle Génération Humanitaire oraz Handicap International z KFCA – podejmowane są działania dotyczące inkluzji społecznej osób starszych i z niepełnosprawnością, poprzez promowanie i zachęcanie do tworzenia grup samopomocy, które swoją działalnością będą mogły generować własne, niewielkie dochody. W ramach projektu udzielane jest także wsparcie dla domów seniora i pomocy społecznej w postaci nowego wyposażenia, umożliwienia rehabilitacji osób z niepełnosprawnością, a także szkoleń i zarządzania personelem ośrodków. Z powodu pandemii Covid-19 realizowanie działań tego projektu zostało zawieszone⁴⁷.

45 Komisja Europejska, *EU Aid Explorer*...

46 Ibidem.

47 Triangle Generation Humanitaire, *Strengthening the Federation for the Care of the Age*, https://www.trianglegh.org/ActionHumanitaire/EN/HumanitarianMission/North-Korea/C46_en.html (dostęp: 10.06.2021).

Oficjalna pomoc rozwojowa członków UE dla KRL-D

Poza oficjalną pomocą rozwojową UE należy również wspomnieć o pomocy rozwojowej kierowanej indywidualnie ze strony państw członkowskich UE dla Korei Północnej. Spośród 27 członków UE udziela jej 18 z nich. Zgodnie z polityką UE wobec KRL-D przyjętą kilka lat temu, może ona być przeznaczana jedynie na potrzeby ludności cywilnej lub promowanie denuklearyzacji⁴⁸.

Pod względem wartości pomocy największej z nich w latach 2007–2020 udzieliła Szwecja – 52 mln EUR. Zaangażowanie Szwecji na Półwyspie Koreańskim trwa od 70 lat – w 1953 r. została ona członkiem Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych. Była także pierwszym zachodnim państwem, które otworzyło swoją ambasadę w Pjongjangu. Przez lata wykorzystywała swoją pozycję państwa neutralnego do promowania dialogu i pełnienia roli mediatora⁴⁹. Oferowanie pomocy rozwojowej KRL-D pozwala na utrzymywanie stałych kontaktów z władzami północnokoreańskimi. Pomoc rozwojową dla KRL-D ze strony Szwecji zapewnia m.in. Szwedzka Agencja Międzynarodowej Współpracy Rozwojowej (SIDA) – rządowa instytucja ds. współpracy na rzecz rozwoju. Jednakże klasyfikuje ona Koreę Północną jako jedno z wrażliwych politycznie państw, dla których SIDA tworzy strategię rozwoju indywidualnie ze względu na praktyczną trudność w realizacji standardowej współpracy międzypaństwowej. W związku z tym SIDA nie ujawnia założeń projektów oraz ich dokładnych wartości⁵⁰.

48 Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *EU-Democratic People's Republic of Korea (DPRK) relations*, 31.07.2018, [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8899/EU%20Democratic%20People's%20Republic%20of%20Korea%20\(DPRK\)%20relations,%20fact%20sheet](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8899/EU%20Democratic%20People's%20Republic%20of%20Korea%20(DPRK)%20relations,%20fact%20sheet) (dostęp: 10.06.2021).

49 R. Ousukainen, *Ruotsilla on erityisrooli Pohjois-Korean ja lännen neuvottelussa, mutta maa toppuuttelee liikoa odotuksia*, YLE, 15.03.2018, <https://yle.fi/a/3-10117765> (dostęp: 10.06.2021).

50 M. Andersson, J. Bae, *Sweden's engagement with the Democratic People's Republic of Korea*, „North Korean Review” 2015, t. 11, nr 1, s. 48.

Tabela 1. Pomoc rozwojowa państw członkowskich UE dla Korei Północnej

Państwo członkowskie UE	Wartość pomocy w latach 2007–2021	Główne sektory wsparcia wraz z Celami zrównoważonego rozwoju ONZ	Główne kanały wsparcia
Szwecja	52 mln EUR	– podstawowe żywienie (Cel 2) – przeciwdziałanie katastrofom naturalnym (Cel 13) – zrównoważone zarządzanie środowiskiem (Cel 15) – pomoc materialna i usługi (kilka Celów)	Szwedzkie i międzynarodowe organizacje pozarządowe, SIDA, UNICEF, WFP, FAO
Niemcy	35,7 mln EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – wsparcie żywnościowe (Cel 2) – szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – dostęp do wody (Cel 6) – wsparcie dla badań naukowych (Cel 9) – przeciwdziałanie katastrofom naturalnym (Cel 13) – ochrona biosfery (Cel 15) – zrównoważone zarządzanie środowiskiem (Cel 15)	Niemieckie i międzynarodowe organizacje pozarządowe, WFP, uczelnie wyższe, instytuty badawcze, think-tanki
Francja	23,76 mln EUR	– wsparcie żywnościowe (Cel 2) – szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – wsparcie dla badań naukowych (Cel 9)	Rząd Francji poprzez DG EAC ¹ i DG JRC ² , francuskie i międzynarodowe organizacje pozarządowe
Finlandia	9,13 mln EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – edukacja zdrowotna (Cel 3) – wsparcie ochrony zdrowia (Cel 3) – ochrona biosfery (Cel 15) – zrównoważone zarządzanie środowiskiem (Cel 15)	Fińskie organizacje pozarządowe, WFP
Irlandia	6,55 mln EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – podstawowe żywienie (Cel 2) – dostęp do wody (Cel 6) – przeciwdziałanie katastrofom naturalnym (Cel 13)	Irlandzkie organizacje pozarządowe, niesprecyzowane organizacje międzynarodowe WFP, agencje ONZ

Tab. 1 (cd.)

Państwo członkowskie UE	Wartość pomocy w latach 2007–2021	Główne sektory wsparcia wraz z Celami zrównoważonego rozwoju ONZ	Główne kanały wsparcia
Włochy	6,4 mln EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – wsparcie żywnościowe (Cel 2) – podstawowe żywienie (Cel 2) – szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – dostęp do wody (Cel 6)	Włoskie organizacje pozarządowe, niesprecyzowane organizacje międzynarodowe, rząd Włoch poprzez DG EAC i DG JRC, UNICEF
Holandia	2,46 mln EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – wsparcie ochrony zdrowia (Cel 3) – dostęp do wody (Cel 6)	Holenderskie organizacje pozarządowe, FAO
Polska	2,33 mln EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – rozwój rybołówstwa (Cel 2) – podstawowe żywienie (Cel 2) – wsparcie ochrony zdrowia (Cel 3) – szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – dostęp do wody (Cel 6) – ochrona biosfery (Cel 15)	Polski rząd poprzez pomoc bezpośrednią oraz DG EAC i DG JRC, uczelnie wyższe, instytuty badawcze, think-tanki
Luksemburg	1,97 mln EUR	– wsparcie żywnościowe (Cel 2) – pomoc materialna i usługi (kilka Celów)	Luksemburskie organizacje pozarządowe, WFP, UNICEF
Hiszpania	1,67 mln EUR	– wsparcie ochrony zdrowia (Cel 3) – wsparcie dla szkół podstawowych (Cel 4) – szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – wsparcie dla badań naukowych (Cel 9) – pomoc wielosektorowa dla podstawowych usług społecznych (kilka Celów)	Hiszpańskie organizacje pozarządowe, agencje ONZ
Belgia	1,66 mln EUR	– system ochrony socjalnej (Cel 1) – wsparcie ochrony zdrowia (Cel 3) – prawa człowieka (Cel 16)	Belgijskie organizacje pozarządowe

Państwo członkowskie UE	Wartość pomocy w latach 2007–2021	Główne sektory wsparcia wraz z Celami zrównoważonego rozwoju ONZ	Główne kanały wsparcia
Grecja	601,8 tys. EUR	– szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – wsparcie dla szkół podstawowych i średnich (Cel 4) – wsparcie dla badań naukowych (Cel 9) – wielosektorowe kształcenie i szkolenia (kilka Celów)	Uczelnie wyższe, instytuty badawcze, think-tanki, WFP
Austria	309,96 tys. EUR	– szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4) – pomoc materialna i usługi (kilka Celów)	Uczelnie wyższe, instytuty badawcze, think-tanki, austriackie organizacje pozarządowe, austriacki rząd poprzez DG EAC i DG JRC
Rumunia	234,6 tys. EUR	– szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4)	Rząd Rumunii poprzez DG EAC i DG JRC
Czechy	161,4 tys. EUR	– wsparcie i rozwój rolnictwa (Cel 2) – szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4)	Rząd Czech poprzez DG EAC i DG JRC, rządy państw trzecich (współpraca delegowana), uczelnie wyższe, instytuty badawcze, think-tanki
Bułgaria	17,71 tys. EUR	nieokreślone	Rząd Bułgarii poprzez DG EAC i DG JRC
Litwa	1,56 tys. EUR	– szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4)	Uniwersytet Wileński
Węgry	658 EUR	– szkolnictwo wyższe (stypendia) (Cel 4)	Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Handlu w ramach programu stypendialnego Balassi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisji Europejskiej i danych zgłoszonych przez państwa członkowskie UE do OECD, https://euaideexplorer.ec.europa.eu/content/explore/recipients_en (dostęp: 12.11.2022).

Najmniejsza pomoc dla Korei Północnej pochodzi od Litwy i Węgier – były to jednorazowe wsparcia o wartości odpowiednio: 1560 i 658 EUR. W obu przypadkach środki te przeznaczono na stypendia dla obywateli KRL-D⁵¹. Pomoc rozwojowa od członków UE dociera do Korei Północnej najczęściej dzięki międzynarodowym i krajowym organizacjom pozarządowym, agencjom ONZ, uczelniom wyższym, instytutom badawczym i think-tankom. W przypadku części państw (m.in. Polski, Francji, Włoch) pomoc rozwojowa dla Korei Północnej jest kierowana także bezpośrednio lub pośrednio przez rządy tychże państw. Dwa najpopularniejsze sektory pomocy to wsparcie i rozwój rolnictwa oraz szkolnictwo wyższe, co tym samym oznacza, że członkowie UE w odniesieniu do KRL-D realizują przede wszystkim Cele nr 2 i 4 zrównoważonego rozwoju.

Oficjalna pomoc rozwojowa UE dla KRL-D na tle innych donatorów

Wśród największych donatorów pomocy rozwojowej dla Korei Północnej poza UE i jej państwami członkowskimi znajdują się Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Australia oraz ONZ. Korea Południowa zapewnia corocznie pomoc dla KRL-D, jednak ma ona charakter wsparcia humanitarnego, a nie rozwojowego⁵². USA rozpoczęły udzielanie pomocy rozwojowej dla Korei Północnej w 1995 r. Była to głównie pomoc odnosząca się do żywności i rolnictwa, ale również o charakterze technicznym i dotycząca rozwoju energetyki. Tę ostatnią przekazywano przede wszystkim za pośrednictwem KEDO i to właśnie z nią związane są wysokie wartości pomocy amerykańskiej w 2002 i 2008 r. Jednak po 2009 r. z racji ciągłego rozwoju północnokoreańskiego programu nuklearnego wsparcie USA dla KRL-D dotyczy wyłącznie kwestii żywnościowych⁵³. Szwajcarska pomoc z kolei obejmuje poprawę bezpieczeństwa żywnościowego, zwiększanie dostępu do wody pitnej oraz ochronę środowiska. Jest ona realizowana głównie za pośrednictwem Szwajcarskiego Biura Współpracy

51 Komisja Europejska, *EU Aid Explorer*...

52 Ministry of Unification, *Humanitarian Assistance*, https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/whatwedo/assistance/ (dostęp: 10.06.2021).

53 M. Manyin, M. Nikitin, *Foreign Assistance to North Korea*, CRS 2014, s. 1–2, <https://sgp.fas.org/crs/row/R40095.pdf> (dostęp: 12.11.2022).

w Pjongjangu⁵⁴. Australia od 2001 r. zapewniła Korei Północnej pomoc rozwojową o wartości ponad 60 mln EUR. Szczególny nacisk kładła na kwestię bezpieczeństwa żywnościowego. Jednak w związku z kolejnymi północnokoreańskimi testami raketowymi i nuklearnymi rząd w Canberze zawiesił w 2015 r. program pomocy rozwojowej dla KRL-D⁵⁵.

Pomoc rozwojową dla Korei Północnej kieruje także ONZ i jej agencje. Rokrocznie osiąga ona wartości od kilku do ponad 20 mln EUR i obejmuje cztery główne obszary: bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe, rozwój społeczny, zmniejszanie ryzyka klęsk żywiołowych, a także zrównoważone środowiskowo⁵⁶.

Tabela 2. Pomoc rozwojowa dla KRL-D od największych pozaunijnych donatorów (w mln EUR)

Rok	Australia	Szwajcaria	USA	ONZ
2001	10,30	7,97	0,33	14,31
2002	4,25	5,58	171,30	16,47
2003	3,57	5,53	54,94	15,41
2004	4,72	4,99	69,48	16,29
2005	6,19	5,38	9,57	24,31
2006	3,49	7,57	0,47	13,54
2007	6,15	6,93	37,13	10,28
2008	5,60	6,32	158,06	8,54
2009	2,84	6,18	15,02	12,55
2010	0,20	8,18	5,97	10,68
2011	5,12	8,01	2,21	18,07
2012	1,58	6,36	2,50	13,34
2013	0,07	9,64	1,95	16,96
2014	2,39	7,15	2,10	9,85
2015	4,71	9,21	2,03	8,84
2016	0,00	11,31	2,14	12,53

54 Swiss Confederation, *Swiss Cooperation Office in Democratic People's Republic of Korea*, <https://www.eda.admin.ch/countries/korea-democratic-people-s-republic/en/home/representations/cooperation-office.html> (dostęp: 12.11.2022).

55 C. Hill, *Australia's aid to North Korea: A short history and future issues*, Parliament of Australia, 2018, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2018/June/aid-DPRK (dostęp: 12.11.2022).

56 ONZ, *Democratic People's Republic of Korea*, <https://unsdg.un.org/un-in-action/democratic-peoples-republic-korea> (dostęp: 12.11.2022).

Tab. 2 (cd.)

Rok	Australia	Szwajcaria	USA	ONZ
2017	0,00	7,99	0,00	12,76
2018	0,00	7,59	2,98	11,43
2019	0,00	8,92	3,25	13,50
2020	0,00	6,29	0,00	7,94
2021	0,00	4,97	0,00	4,22
SUMA	61,16	152,06	541,44	271,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD, *Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a]*, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TA-BLE2A#> (dostęp: 12.11.2022).

Łączna wartość unijnej pomocy rozwojowej (kierowanej ze strony Komisji Europejskiej) dla Korei Północnej w latach 2001–2021 wyniosła 265,9 mln EUR. Porównując ją z danymi pięciu powyższych podmiotów, stawiałoby to UE na trzecim miejscu pod względem największych donatorów pomocy rozwojowej dla KRL-D – po Stanach Zjednoczonych i ONZ. Jednak jeśli zsumować pomoc KE wraz z pomocą od poszczególnych członków UE, to wtedy łączna wartość całej pomocy unijnej wynosi ponad 410 mln EUR, co oznacza, że UE jest drugim największym donatorem dla Korei Północnej.

Niemniej ta pozycja nie jest wcale pewna, innym bowiem państwem, które udziela pomocy Korei Północnej jest Chińska Republika Ludowa. Zapewnia ją niemal od początku lat pięćdziesiątych XX w.⁵⁷ Jednakże podejście Chin w tym zakresie znacząco różni się od innych państw. Chińska pomoc ma przede wszystkim charakter projektowy, a nie programowy, co oznacza, że skupia się bardziej na jednorazowych inicjatywach niż udzielaniu wsparcia w ramach konkretnego sektora wspomagającego rozwiązanie szerszego problemu. Po drugie, obejmuje ona kredyty i pożyczki warunkowe, które wymagają wykorzystania w projektach co najmniej 50% firm chińskich, siły roboczej pochodzącej z Chin lub sprzętu chińskiego. Wreszcie pomoc tę charakteryzuje współpraca gospodarcza w formie pakietu handlowego lub inwestycyjnego, oparta na zasadzie nieingerowania w sprawy wewnętrzne. Z kolei powszechną praktyką na świecie jest wiązanie pomocy rozwojowej z wymogami dotyczącymi reform politycznych

57 Z. Shen, Y. Xia, *China and the Post-War Reconstruction of North Korea, 1953–1961*, „NKIDP Working Papers” 2012, Wilson Center, s. 3.

czy gospodarczych, a także jest ona całkowicie oddzielona od działalności komercyjnej⁵⁸.

Co więcej, Chiny nie publikują szczegółowych danych na temat wsparcia przekazywanego Korei Północnej. Niektórzy badacze szacują jednak, że stanowi ono między 30% a 50% ogólnej chińskiej pomocy zagranicznej⁵⁹. Korea Północna *de facto* jest uzależniona gospodarczo od ChRL. Chiny udzielają pomocy KRL-D bezpośrednio, tym samym omijając ONZ. W ten sposób są w stanie wykorzystywać swoją pomoc do realizacji własnych celów politycznych i nacisków na reżim północnokoreański⁶⁰. Niemniej z racji braku rzetelnych danych nie sposób jest porównać jej wartości do pomocy oferowanej przez inne państwa czy organizacje międzynarodowe.

Zakończenie

Obecna pomoc rozwojowa UE dla Korei Północnej dotyczy kilku Celów zrównoważonego rozwoju ONZ, m.in. 1, 2, 3, 6, 8, 12, 13 i 15. Wsparcie unijne dla KRL-D nastawione jest głównie na bezpieczeństwo żywnościowe, ograniczanie ubóstwa oraz promocję zrównoważonego rolnictwa, a jej wartość to średnio kilka milionów EUR rocznie. Stanowi to ogólnie niewielki odsetek środków przeznaczanych przez UE na pomoc rozwojową. Jednocześnie wpisuje się ona w założenia polityki rozwojowej UE, która ma na celu eliminowanie ubóstwa, wspieranie zrównoważonego rozwoju, obronę praw człowieka i demokracji, wspieranie równości płci oraz rozwiązywanie problemów dotyczących ochrony środowiska i klimatu. *De facto* pomoc rozwojowa dla KRL-D nie dotyczy jedynie równości płci oraz obrony praw człowieka i demokracji. Jeśli chodzi o to drugie zagadnienie, UE podejmowała próby dialogu z władzami północnokoreańskimi, ale gdy nie przynosiły one efektu, naciskała na Pjongjang. Porównując unijną pomoc rozwojową dla KRL-D do wsparcia oferowanego przez inne państwa i organizacje, plasuje się ona w czołówce największych donatorów.

58 J. Park, E. Kim, *China's aid to North Korea, is it exceptional? A comparative analysis with China's aid to Africa*, „International Journal of Korean Unification Studies” 2017, t. 26, nr 2, s. 73–74.

59 J. Reilly, *The curious case of China's aid to North Korea*, „Asian Survey” 2014, t. 54, nr 6, s. 1160.

60 D. Nanto, M. Manyin, *China-North Korea Relations*, CRS 2010, s. 17, <https://sgp.fas.org/crs/row/R41043.pdf> (dostęp: 12.11.2022).

Niewątpliwie przez lata relacje pomiędzy UE a Koreą Północną przeszły dużą transformację. Z dobrze prosperujących stosunków z początku XXI w. przeistoczyły się w zasadzie w ich brak. Odpowiada za to głównie Korea Północna, której agresywne zachowania i ciągle naruszenia prawa międzynarodowego zmusiły społeczność międzynarodową, w tym i UE, do zdecydowanej reakcji. Od 2015 r. rozmowy pomiędzy UE a KRL-D uległy zamrożeniu. Nawet w momencie, gdy Korea Północna zawiesiła wszelkie testy rakietowe oraz nuklearne i doszło do spotkań przywódców obu Korei, KRL-D i Stanów Zjednoczonych, UE pozostała na uboczu, a impas w relacjach z Pjongjaniem wciąż trwa. Wydaje się to błędem. Jednakże wśród członków UE panują spore rozbieżności co do polityki wobec KRL-D, czego przykładem jest wspomniana w niniejszym rozdziale Francja, prezentująca twarde stanowisko wobec Pjongjangu. Równocześnie wszystkie państwa mają także odmienne (w mniejszym lub większym stopniu) założenia swoich polityk zagranicznych, w związku z czym wypracowanie jednego spójnego stanowiska w kwestii przywrócenia choćby poprawnych relacji z KRL-D może być trudne. Należy mieć także na względzie, że polepszenie tych stosunków nie leży tylko i wyłącznie po stronie UE. Wiele zależy również od strony północnokoreańskiej, która może nie być zainteresowana ponownym dialogiem.

UE nie otworzyła przedstawicielstwa w Korei Północnej. Brak własnej placówki w Pjongjangu stanowi przeszkodę dla UE, by w większym stopniu zaangażować się w sytuację na Półwyspie Koreańskim. Jej posiadanie pozwoliłoby UE więcej rozmawiać nie tylko o Korei Północnej, ale także i z nią. To stwarzałoby także możliwości zwiększonej pomocy rozwojowej dla KRL-D, poprzez częstsze bezpośrednie konsultacje czy wspólne przygotowywanie większej liczby projektów. A zwiększona pomoc rozwojowa z kolei oznacza wzmożone możliwości wpływu i wywierania presji na władze północnokoreańskie, niezależnie, czy naciski te miałyby dotyczyć kwestii praw człowieka, denuklearyzacji czy jakichkolwiek innych zagadnień. Zwiększenie zaangażowania UE na Półwyspie Koreańskim wzmocniłoby również jej wiarygodność jako organizacji aktywnie działającej na rzecz rozwiązania globalnych problemów.

Bibliografia

Agriconsulting Europe S.A., *Food Security Office in the Democratic People's Republic of Korea*, 2019, <http://www.aesagroup.eu/en/news/food-security-office-democratic-peoples-republic-korea> (dostęp: 10.06.2021).

- Alexandrova I., *The European Union's policy toward North Korea: Abandoning engagement*, „International Journal of Korean Unification Studies” 2019, t. 28, nr 1, s. 33–62.
- Andersson M., Bae J., *Sweden's engagement with the Democratic People's Republic of Korea*, „North Korean Review” 2015, t. 11, nr 1, s. 42–62.
- Berkofsky A., *EU Relations with China, Japan and North Korea – Trends, Issues and Implications for the EU Role in Asian Security*, ISPSW Institute for Strategic, Political, Security and Economic Consultancy, Berlin 2010.
- Berkofsky A., *EU's Policy towards the DPRK – Engagement or Standstill?*, European Institute for Asian Studies, Bruksela 2003.
- Dehshiri M., Shahmoradi H., *The EU's role in Korean Peninsula stability: Secondary but important*, „Global Asia” 2019, t. 14, nr 4, s. 76–81.
- Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *DPRK and the EU*, 26.06.2016, https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/north-korea/4186/dprk-and-eu_en (dostęp: 10.06.2021).
- Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *EU–Democratic People's Republic of Korea (DPRK) relations*, 31.07.2018, [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8899/EU%20Democratic%20People's%20Republic%20of%20Korea%20\(DPRK\)%20relations,%20fact%20sheet](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8899/EU%20Democratic%20People's%20Republic%20of%20Korea%20(DPRK)%20relations,%20fact%20sheet) (dostęp: 10.06.2021).
- Good Humanitarian Donorship, *23 Principles and good practice of humanitarian donorship*, 2003, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/EN-23-Principles-and-Good-Practice-of-Humanitarian-Donorship.pdf> (dostęp: 10.06.2021).
- Hill C., *Australia's aid to North Korea: A short history and future issues*, Parliament of Australia, 2018, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2018/June/aid-DPRK (dostęp: 12.11.2022).
- Jang S., Suh J., *Development and security in international aid to North Korea: Commonalities and differences among the European Union, the United States and South Korea*, „The Pacific Review” 2017, t. 30, nr 5, s. 729–749.
- Ko S., *Vanguard of European politics: The role of member states in the EU's foreign policy toward North Korea*, „Journal of International and Area Studies” 2008, t. 15, nr 1, s. 47–59.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2015. The Staff Working Document*, Bruksela 2016.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2016. The Staff Working Document*, Bruksela 2017.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2017. The Staff Working Document*, Bruksela 2018.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2018. The Staff Working Document*, Bruksela 2019.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2019. The Staff Working Document*, Bruksela 2020.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's External Action Instruments in 2020. The Staff Working Document*, Bruksela 2021.
- Komisja Europejska, *Annual Report on the implementation of the European Union's External Action Instruments in 2021. The Staff Working Document*, Bruksela 2022.
- Komisja Europejska, *EU Aid Explorer*, https://euaidexplorer.ec.europa.eu/content/explore/recipients_en (dostęp: 12.11.2022).

- Komisja Europejska, *North Korea (DPRK)*, 2020, https://ec.europa.eu/echo/where/asia-and-pacific/north-korea_en (dostęp: 10.06.2021).
- Komisja Europejska, *Sprawozdanie roczne na temat polityki rozwoju i pomocy zewnętrznej Unii Europejskiej oraz wdrażania tych polityk w 2014 roku*, Bruksela 2015.
- Komisja Europejska, *The EC – Democratic People’s Republic of Korea (DPRK) Country Strategy Paper 2001–2004*, 2001, https://eeas.europa.eu/archives/docs/korea_north/docs/01_04_en.pdf (dostęp: 10.06.2021).
- Manyin M., Nikitin M., *Foreign Assistance to North Korea*, CRS 2014, <https://sgp.fas.org/crs/row/R40095.pdf> (dostęp: 12.11.2022).
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, *Polska pomoc. Unia Europejska*, 2021, <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/unia-europejska> (dostęp: 10.06.2021).
- Ministry of Unification, *Humanitarian Assistance*, https://www.unikorea.go.kr/eng_un-ikorea/whatwedo/assistance/ (dostęp: 10.06.2021).
- Nanto D., Manyin M., *China–North Korea Relations*, CRS 2010, <https://sgp.fas.org/crs/row/R41043.pdf> (dostęp: 12.11.2022).
- OECD, *Creditor Reporting System (CRS)*, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?dataset-code=CRS1#> (dostęp: 10.06.2021).
- OECD, *Official development assistance–Definition and coverage*, 2017, <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistedefinitionandcoverage.htm> (dostęp: 10.06.2021).
- Ojardias F., *Why France Still Refuses to Establish Diplomatic Relations with North Korea*, GIS Asie, 2018, <http://www.gis-reseau-asie.org/index.php/en/why-france-still-refuses-establish-diplomatic-relations-north-korea> (dostęp: 10.06.2021).
- ONZ, *Democratic People’s Republic of Korea*, <https://unsdg.un.org/un-in-action/democratic-peoples-republic-korea> (dostęp: 12.11.2022).
- ONZ, *The Strategic Framework for Cooperation between the United Nations and the Government of the Democratic People’s Republic of Korea 2017–2021*, United Nations DPRK Office of the Resident Coordinator, Pjongjang 2017.
- Ousukainen R., *Ruotsilla on erityisrooli Pohjois-Korean ja lännen neuvotteluissa, mutta maa toppuuttelee liikoja odotuksia*, YLE, 15.03.2018, <https://yle.fi/a/3-10117765> (dostęp: 10.06.2021).
- Pardo R., *The EU and North Korea: Stopping bombs, encouraging shops*, The Elcano Royal Institute, 26.01.2014, <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-eu-and-north-korea-stopping-bombs-encouraging-shops/> (dostęp: 10.06.2021).
- Park J., Kim E., *China’s aid to North Korea, is it exceptional? A comparative analysis with China’s aid to Africa*, „International Journal of Korean Unification Studies” 2017, t. 26, nr 2, s. 67–94.
- Parlament Europejski, *Ogólny przegląd polityki rozwojowej*, grudzień 2020 r., <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/163/ogolny-przeglad-polityki-rozwojowej> (dostęp: 10.06.2021).
- Reilly J., *The curious case of China’s aid to North Korea*, „Asian Survey” 2014, t. 54, nr 6, s. 1158–1183.
- Reiterer M., *The EU’s engagement in the Asia-Pacific region*, [w:] L. Restelli (red.), *The European Union and Myanmar. Interaction via ASEAN*, Routledge, London 2019, s. 7–25.
- Rose M., Irish J., *France calls on EU to adopt new sanctions against North Korea*, Reuters, 23.04.2016, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missile-france/france-calls-on-eu-to-adopt-new-sanctions-against-north-korea-idUSKCN0XK0OE> (dostęp: 10.06.2021).

- Schmidt H., *EU Assistance to the DPRK from 1995 to 2005*, Peace Research Institute Frankfurt, Frankfurt 2006.
- Shen Z., Xia Y., *China and the Post-War Reconstruction of North Korea, 1953–1961*, „NKIDP Working Papers” 2012, Wilson Center.
- Swiss Confederation, *Swiss Cooperation Office in Democratic People’s Republic of Korea*, <https://www.eda.admin.ch/countries/korea-democratic-people-s-republic/en/home/representations/cooperation-office.html> (dostęp: 12.11.2022).
- Triangle Generation Humanitaire, *Strengthening the Federation for the Care of the Age*, https://www.trianglegh.org/ActionHumanitaire/EN/HumanitarianMission/NorthKorea/C46_en.html (dostęp: 10.06.2021).
- Unia Europejska, *Food and Nutrition Security and Sustainable Agriculture*, 2018, <https://europa.eu/capacity4dev/results-and-indicators/food-and-nutrition-security-and-sustainable-agriculture> (dostęp: 10.06.2021).